

EUROPA ȘI NEAMUL ROMANESC

FOAIA MISCĂRII ROMÂNE PENTRU UNITATEA EUROPEI

ÎN DESERVICIUL MAREȘALULUI

Deschidem o modestă revistă numită «Convergențe Românești» și citim un articol dedicat cărții *Antonescu, Mareșalul României și războaiele de răntregire* (Editura Nagard, Milano, 1986). Cronicarul este bucuros că a primit o astfel de carte și, după afirmația lui, a început să o citească «cu aviditate». Cartea nu-l satisface deoarece: transformă mărturii și documente prețioase în «vulgare argumente în sprijinul unor supoziții și prejudecăți politice». El nu explică cum presupozițiile și prejudecățile derivă din «documente prețioase» și de ce un valoros militar, care a luptat alături de Mareșal, descriindu-și bografia cu obiectivitate, are totuși «o viziune balcanică în sens pejorativ». El se preface a-l compătimi pe colonelul Magherescu fiindcă «nu este menționat în loc de cinste», ceea ce este absurd, de vreme ce G. Magherescu este interogat pe parcursul a sute de pagini, i se dă posibilitatea să-și facă autobiografia (ceea ce nu se întâmplă cu editorul sau cu coautorul), i se acordă credit total, multe din ideile sale sunt subliniate, puse în puternică lumină etc. CGM e de părere că editorul apare aproape tot atât de important - *cel puțin ca prima facia*, după expresia sa - ca și Ion Antonescu, afirmație absolut naivă și ridicolă, deoarece editorul-

Mareșalul Ion Antonescu

coautor se menționează chiar pe copertă ca «îngrijitor și coordonator», nimic mai mult. Panseurile cronicarului au un haz ire-

zistibil. Cartea începe - spune el - cu păcatul specific scriitorilor de «formație mediocră și de model slav» care presupune că «un subiect cu cât este mai important cu atâta trebuie să apară lung și tratat în cea mai plictisitoare lungime». Observăm însă că cronicarul nu știe să gândească și nici nu are elementară informație culturală. Dacă el ar fi aruncat o privire în librării, ar fi văzut, de pildă, că multe cărți occidentale sau americane (*Moartea unui președinte*, *Armele Krupp*, monografiile recent dedicate lui Orson Welles și familiei Rockefeller, romane și tratate consacrate celui de al doilea război mondial etc.) nu au absolut nimic cu influența slavă și balcanică, așa cum își închipuie cronicarul de la «Convergențe Românești», și totuși sunt tratate în masive volume, în toată lungimea lor.

Cantitatea, zice cronicarul, elimină sau umbrește calitatea. Lui i se pare că calitatea și cantitatea sunt două entități deosebite și apar amestecate, că orice carte de calitate este obligatoriu scurtă și toate cărțile scurte sunt valoroase. El vorbește despre editor ca despre autor, confundând noțiunile și nepriecpând care este rolul unuia și al celuilalt. Autorul sau coautorul este cel care concepe, scrie, redactează, trage concluzii, adună documente și nu editorul, care îngrijește tipărirea cărții. Noțiunile, termenii îi sunt neclari lui CGM și, deci, este inutil să-l ajutăm să gândească corect și logic, de vreme ce sunt «multe imprecizii și generalități», ba și «mici erori științifice». Cum le-a remarcat, ne întrebăm, dacă el singur mărturisește că, nefiind istoric, trece peste ele? Ori ești istoric și poți dovedi care sunt erorile, ori nu ești istoric, te declari inept și eviți discutarea lor. În acest caz, ignoranța vrea să țină loc de cultură.

Netam-nesam, cronicarul afirmă că a făcut parte dintre puținii privilegiați comuniști care au asistat la procesul Mareșalului. La acel proces au primit invitații persoane alese pe sprânceană, chiar dacă era vorba de ziaristi străini. Ce-a remarcat el atunci? Că «ochii sufletului» îi arătau că Mareșalul Antonescu a fost «un mare român care face

parte din istoria noastră și nu un om politic sau chiar om de stat». Destul de puțin, aproape nimic! Și asta greșit. Cum adică un mare român nu poate fi om politic sau om de stat, nici măcar atunci când se află în fruntea statului, conduce timp de patru ani un război de eliberare națională? El nu remarcă nici măcar politica de protejare a minorităților, indiferent de naționalitate și în primul rând pe Evrei, și socotește că era generată de tradițiile unei «țări umane» (umană poate fi o grupare, o societate, un neam sau o țară, iar în cazul nostru Mareșalul).

CGM socotește că autorii volumului recenzat greșesc profund atunci când urmăresc să pună în evidență dreptatea actelor sale. Pe el nu-l interesează dacă Mareșalul «a făcut bine sau nu ceea ce a făcut». Dar atunci ce deosebire este între un dictator venal, corupt și obtuz, cum a fost prezentat până acum de viziunea oficială, și un mare comandant de oști? Istoria judecă personalitățile prin faptele lor, în primul rând, și apoi prin intențiile lor. În cartea de față Mareșalul este zugrăvit prin ceea ce a întreprins - cum? cât a făcut? cum a făcut? de ce a făcut? -, marea cantitate de documente probând intenția autorilor de a lăsa să vorbească însăși istoria prin mijloacele ei imparțiale: documentele de orice fel! Cronicarul socotește nimerit să vorbească vaporos despre «crucea românească pe drumurile morții», folosind simboluri și reflecții biblice, pentru a ne îndepărta de obiectul cărții în discuție. Dacă Mareșalul a acceptat, înseamnă că deliberat a făcut o alegere, o politică, iar dacă a pierdut nu înseamnă că a greșit, că nu a avut dreptate. A da dreptate numai învingătorilor este un mod de a gândi care a tulburat din rădăcini politica și ideologiile de după război. Numai înclinând spre fatalism putem spune că «indiferent de cât a avut dreptate în sensul abstract al cuvântului, a fost istoria însăși»... idee neclară, poetică poate, dar fără nici un suport logic.

CGM nu se mulțumește cu faptul că Mareșalul este prezentat ca «al treilea om al Axei», participant la dezbateri la cartierul general al Reich-ului, confruntat cu Ducele.

El insistă că i s-a atribuit un rol minor și balcanic și că nu reiese cu certitudine felul cum a slujit interesele Europei. Mareșalul Antonescu a încercat să «salveze esențialul», cu toate că știa prea bine «care vor fi aparențele» (despre ce aparențe este vorba? poate rezultatele, efectele! - cronicarul nu are proprietatea cuvintelor și nu cunoaște sensurile lor). El susține că «aparențele de atunci» l-au trimis în fața plutonului de execuție, dar, domnule, nu «aparențele» l-au dus în fața plutonului, ci un proces politic de mare gravitate, la care cronicarul zice că a și participat, desigur, fără să priceapă nimic, nici atunci, nici azi!

Mareșalul «nu are nevoie să fie nici justificat, nici reabilitat», se spune. De ce? Fiindcă «el este parte din istorie și istoria este așa cum este și nu poate fi nici rescrisă, nici modificată și nici justificată»... Iată în ce mlaștină ne scufundăm! CGM dorește ca personajele istorice calomniate, personalitățile a căror imagine a fost sistematic întinată și distrusă în deceniile de după război, să rămână așa cum au fost descrise de falși istorici, de istorici ai inamicilor, de inamici ai neamului românesc! Dacă el nu trebuie reabilitat, atunci și noi să ne mulțumim cu imaginea lui, așa cum a parcurs ea patruzeci de ani! Pentru CGM nu există falsificatori ai istoriei, există numai «aparențe», destine mitice create în împrejurări pentru a duce cruci pe o Golgota fatală, politică mediocră ce face repulsie, nici urmă de politică justă, inteligentă, valoroasă. CGM dorește a lăsa lucrurile cum au fost ele așezate de «destin», adică așa cum le-a rânduit politica greșită a lui Roosevelt și Churchill și cum a impus-o Stalin, după ce a intrat în posesia zonelor de influență!

Nu, domnule CGM, anonim care te temi să-ți pui numele la capătul unui articol în care lingusești uniformă unui mareșal, fără a-i pricepe destinul! Nu, domnule cronicar! Istoria se scrie și se rescrie în funcție de oameni și epoci, dar mai ales în funcție de libertatea celor ce nu scriu *ad usum delphini*! Documentele aduse la iveală nu modifică istoria neamului nostru, ci o iluminează, și

tocmai aceste documente au lipsit cercetătorilor de pretutindeni pentru a judeca istoria neamului nostru așa cum trebuie, și nu cum vor inamicii patriei! Cum vor cei ce ne-au răpit Basarabia și parte din Bucovina, cei care râvnesc în continuare la Transilvania și la întreaga Dobroge. Refuzând să facă «politică», ar însemna ca Românii să se lase veșnic condamnați să urmeze politica altora și s-o accepte!

Adevărul despre Mareșal i se pare dlui CGM drept o operație de reducere a unei mari personalități la «proporțiile modeste ale unui general balcanic, care a făcut fapte de laudat». După tot ce am arătat până acum, a spune iarăși că CGM nu a citit cartea, că se zbate în contradicții și idei perimate, ar fi de prisos. N-o să susținem că această carte nu are scăderile ei (păcate, cum le numește, ca un duhovnic, CGM), dar ele nu sunt în nici un caz cele inventate de un cronicar certat cu istoria, certat cu limba română, certat cu problema profesională. Aroganța cu care el decretează opinii absolute și interdicții (în numele cui, a cărei autorități încearcă el să judece munca și să jignească un militar de curajul și prestigiul lui G. Magherescu?) ni se pare nu numai neavenită, dar și periculoasă. Dacă Mareșalul Antonescu întruchipează «demnitatea și omenia neamului său», fiind un «european» clarvăzător, de ce să nu se spună toate acestea? Bine sau rău, spuse, în sfârșit, în afară de dogmele ideologiei comuniste și de răzbu-narea legionară, pe un teritoriu neutru, în străinătate? Oare aceste riscuri, pe care le-au înfruntat cei doi autori (dar mai ales colonelul Magherescu, care trăiește în România) nu meritau nici cea mai mică apreciere, dacă de înțelegere nu au parte în «Convergențe Românești»? Ne oprim aici. Altfel ar trebui să facem portretul moral al ziaristului cinstit și nu este intenția noastră să moralizăm pe nimeni. Denumim însă, fără echivoc, pe toți cei care, sub motiv că apără memoria Mareșalului, defăimează fără scrupule pe cei care scriu despre el.

La un moment dat, Antonescu este comparat cu Ștefan cel Mare, «un alt Ștefan

cel Mare învins de inamici». Dar Ștefan cel Mare nu a fost învins de inamici și, chiar dacă au existat momente de indecizie în unele bătălii, ele au fost până la urmă depășite și Moldova n-a căzut nici sub Turci, nici sub Leși, nici sub Tătari. Deci, Antonescu a avut un destin tragic, spre deosebire de Ștefan cel Mare și el n-a murit în tron rânduindu-și succesiunea, ci în fața unui pluton de execuție, iar acest detaliu face comparația cronicarului nereușită și gratuită.

În încheiere se spune că volumul lui Drăgan-Magherescu «mai păcătuiește» prin faptul că descrie momentul execuției Mareșalului. Acest lucru n-ar fi deloc important nici pentru Români, nici pentru Mareșal. Mareșalul a ajuns în fața plutonului de execuție în chip firesc și ca un adevărat militar, l-a comandat el însuși. Ceea ce mai rămâne de demonstrat ar fi că și la proces el s-ar fi judecat și condamnat «tot singur»! Adică: nimeni nu poartă vinovăția morții Mareșalului, el a știut de la început că va ajunge aici, era pregătit, destinul și-l făurise din proprie voință, ca un erou romantic, care ține să colaboreze și cu Dumnezeu și cu Satana, ieșind din scenă teatral, comandându-și singur moartea. Nici un cuvânt despre cei ce conduceau procesul, din umbră, despre politica prosovietică a ex Regelui Mihai și despre semnătura lui pe sentința de condamnare la moarte, nimic! Căci, dacă Mareșalul a dorit să comande plutonul de execuție, înseamnă că el s-a recunoscut vinovat, a acceptat pedeapsa, i-a iertat pe cei ce l-au arestat, l-au predat inamicilor și l-au lichidat; înseamnă că el își dorea moartea, ca un răufăcător ce se căiește. Frumoasă retorică, falsă retorică, penibilă manifestare de lașitate și oportunism.

Domnule CGM, istoria nu se face și nu se scrie «cu ochii sufletului», cum pretinzi dumneata, ci cu conștiința și rațiunea. Evitând analiza textului la care te referi nu dovedești doar că îți lipsește puterea de înțelegere, ci și o minimă pregătire profesională. Dar, de unde nu e, nici Dumnezeu nu cere!

E.N.R.

GLASUL CONȘTIINȚEI ROMÂNEȘTI

Fierb anumite cercuri sulf, catran,
Să reaprindă focul lui satan,
Se lasă prinși de veche amnezie,
Visând trecutul putred să re-nvie.

Cu veninoase vorbe de nebuni
Și lăcomia unor căpcăuni,
Cutează spre-ncercata noastră vatră
Și ca-n trecut istoria ne-o latră.

Când mucegaiul poftei intră-n burg
Și drojdiile de catran se scurg,
În brațele bogaților și-aruncă
Fecioarele neîmplinite încă.

De-ar prinde cheag în zornăit de-arginți,
Ar cumpăra un arsenal de sfinți,
Inchizitorii ar stârni scandalul
Și-n ura lor ar pustii Ardealul.

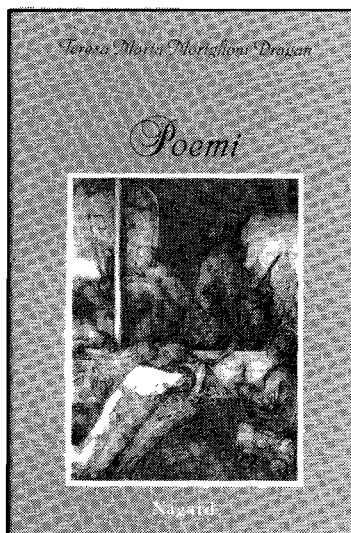
Mai ard în inimi vechile dureri
Și-n trup sunt urme de înjunghieri.
Câte ne-apartțin durează-n vreme
Și scrâșnete și raze pe embleme!

Din Traco-Daci știm gloria străbună,
Nu ne-a clintit din loc nici-o furtună.
Aici sunt ale noastre câte sunt.
N-avem de dat o palmă de pământ!

Respingem uneltiri diavolești!
E glasul conștiinței românești.

AUREL D. CÂMPEANU

PER UNA
TESTIMONIANZA
LA VITA SI SVELA
CON LA VITA

Allora: una presentazione per Teresa Maria Moriglioni Dragan. Ma la poetessa che già aveva ottenuto consensi e sottolineature critiche in vita non ha bisogno di presentazioni.

Allora: un ricordo. Perché? Si ricorda il passato che è fuggito, non chi ancora vive nel presente e nel colloquio segreto di tutti i giorni.

Allora? Non resta che una testimonianza.

Scriviamo nell'agenda alcuni pensieri per *Poemi*.

Che cosa è *Poemi*?

Ho pensato spesso che un libro di poesie somiglia a un diario. Viene costruito lentamente con appunti e solitarie meditazioni. Nasce dalla cronaca del quotidiano. Poi, per virtù poetica, acquista i segni dell'esemplarità e si libera, in qualche modo, dalle vicende che lo hanno suggerito.

Questa riflessione apparentemente divagante ritorna nei miei pensieri.

Le «cose» che intralciano e intessono la vita di Teresa Maria Moriglioni Dragan vengono fedelmente annotate. Sono amori teneri e passionali, immagini angosciose, memorie lontane, nostalgie disperate, preghiere interroganti, amicizie delicate e lunghe solitudini. Dentro le parole c'è il concreto della vita con i volti e le carte di identità.

La poetessa raccoglie le sue emozioni e le ordina. Con un procedimento lineare racconta la sua avventura. Ma nella sistemazione delle carte il sentimento si allarga. L'avventura diventa contemplazione. La poesia piega nelle ombre e rintraccia paure, arabescati amori e richiami alla stagione dell'infanzia.

Il segno misterioso, però, sul quale la poesia gioca tutte le sue possibilità si trova nel drammatico.

In questa profondità sacra *Poemi* svela tutte le sue intenzioni. Ha la virtù dell'evidenza. Il dramma è collocato nel suo tempo senza sperimentismi di maniera. La vita che lacera è contemplata con pauroso dolore. A

volte diventa racconto ordinato, all'apparenza.

Il segreto del «narrare» così aderente alla vita è la memoria che fa sorgere nostalgie e sentimenti. Possono mutare i soggetti e gli scenari, ma la poesia resta prigioniera della memoria che obbliga a raccogliere l'incanto e i giochi delle ombre. E' come leggere Proust del tempo ritrovato. Niente è lasciato al caso.

Teresa Maria Moriglioni Dragan procede per intuizioni nel fermare la sua luce. E, in questa prospettiva, le «cose» narrate sono già poesia dichiarata. Sembra che rifletta la grande saggezza della vita che si svela con la vita.

Ma il mistero resta misterioso per l'incapacità della ragione a stabilirne il dominio. Emergono interrogativi, speranze, deliri, lunghi sguardi sulla natura, cronache di un incontro, impressioni dell'antica terra senza stanchezze e pentimenti.

Il «tono lirico» e le «confessioni» sono in lontananza. C'è, invece, la consapevolezza del finito e dell'infinito. E c'è la certezza che i due piani rimarranno per sempre separati con rimpianti. La coscienza di questo fatto diventa sentimento dell'accadere che chiede assoluzioni.

Teresa Maria Moriglioni Dragan si guarda intorno e accetta la realtà. Sa di non dovere rifiutare nulla se vuole la salvezza. Il reale può avere un significato nella misura in cui lo scopre e se ne serve.

Intuisce che la sua è una operazione «aristocratica», in quanto è una partecipazione nell'emblema dell'enigma. E' una partecipazione con riserva alla calda vita di tutti con solitudine intellettuale e con sofferenza di esclusa.

Ama la vita per quanto la vita possa contribuire a liberarla. Ama l'amore per quanto il sentimento possa farle rintracciare le orme vergini della sua maternità-archetipo. Forse non raggiunge mai la completa liberazione. Ma sempre tenta, con pazienza, senza giochi di prestigio e senza contrabbandare di percorrere i sentieri dello spirito.

In una situazione in cui tanto si discute di nuovi mezzi di ricerca critica, di analisi linguistiche e di saggi strutturali, meditare *Poemi* arricchisce la nostra stagione. Aiuta a vivere.

L'autonomia della poetica, inoltre, è da rintracciare anche nella biografia. Il rapporto tra biografia e creatività si presenta in *Poemi* così legato da non consentire divagazioni. Tra la sua vita e la sua poesia, Teresa Maria Moriglioni Dragan spezza ogni parentela con la letteratura «bella». Il tormento è concreto.

Traccia una ricerca di «qualche cosa» e di «qualcuno». E definisce la sua angoscia.

La testimonianza che consegna è dispiegata in questo arco unitario coerente nella problematica esistenziale che non si chiude.

La contemplazione sostenuta da esigenze culturali (e ne sono testimonianza anche le sue ricerche e gli studi) arricchisce l'abbandono e la terribile persuasione del divenire.

Poemi non chiede conforto, ma speranze comuni per intendere il faticoso cammino dell'uomo.

L'AUTRICE - TERESA MARIA MORIGLIONI

Teresa Maria Moriglioni nacque a Pietrasanta, in Toscana, il 22 aprile 1932.

Dal lato materno, discendeva da una illustre famiglia di musicisti e sacerdoti, il cui rappresentante più famoso fu, nel Settecento, Pietro Alessandro Guglielmi, autore di una ricca produzione di musica sacra e profana.

Naturalmente, Teresa Maria Moriglioni fu educata nel culto per la musica, il teatro, la danza e la pittura, poiché a Massa era ancor vivo il ricordo dei suoi antenati.

Teresa Maria Moriglioni trascorse a Pietrasanta e a Viareggio un'infanzia assai segnata dai drammatici eventi dell'ultima guerra. In *Scoperta della vita e della morte* la poetessa avrebbe poi descritto la spiaggia deserta e arida di Lavarone; la casa di Borgo Ammazzano da cui la sua famiglia fu ancora costretta a sfollare; la salita, lungo la mulattiera, fino alla «catapecchia» di S.Romano, dove provò tanta voglia di mare, addolcita però dal contatto con la «selva meravigliosa»... Qui visse la paura della deportazione, per tutto il tempo in cui gli eserciti furono impegnati a combattersi.

L'infanzia della poetessa terminò con il ritorno a casa. Rivedere il mare le ridestò acute melanconie: «Il mio settembre marino così dolce e straziante, cristallino e vacuo!»... Nacque allora in lei, precocemente, la coscienza che la bellezza può valorizzarsi soltanto attraverso l'amore. La fanciulla si sentì «per la prima volta una donna» e scoprì che il suo cuore, «aperto come un cardo», vibrava in preda all'impulso d'un sentimento nuovo e sconosciuto.

A Viareggio la poetessa prese lezioni di pianoforte e di canto e le continuò a Milano. Si presentò ben presto al pubblico, dopo essersi affermata come bambina-prodigio dotata d'una voce di cristallina chiarezza. La crudele morte del fratello Corrado lasciò nel suo spirito un dolore inestinguibile, che si riverberò e si sublimò nella creazione lirica e nel culto per i suoi morti, quei morti che «non vogliono morire»...

Teresa Maria Moriglioni sposò, nel 1959, Giuseppe Costantino Dragan, uomo di cultura ed economista, con il quale viaggiò a lungo per il mondo. Visitò infatti l'America settentrionale, l'America centrale e meridionale, l'India, il Giappone, l'Africa (dal Mediterraneo al Capo di Buona Speranza) e diversi paesi europei, tra i quali preferiva la Grecia, la Romania, la Francia e l'Inghilterra.

Negli anni Sessanta incominciò a scrivere timidamente e a compiere i primi esercizi poetici. Risale a quest'epoca anche il manoscritto del primo capitolo di un romanzo, in cui si avverte un'atmosfera di romantica solitudine. «L'autobiografia lirica» di cui avrebbero poi parlato i critici letterari, si venne ampliando attraverso note di viaggio, bozzetti e, più tardi, saggi sull'arte e la vita.

La sua passione per il mare fu coronata da crociere nei mari e attorno alle isole d'Italia e di Spagna, ma si tradusse soprattutto negli sforzi, da lei prodigati per anni insieme al marito, per varare uno splendido yacht, interamente progettato ed arredato da lei nei cantieri navali di Maiorca, dove aveva la propria residenza estiva.

Situata accanto alla sede della Fondazione Europea Dragan a Palma di Maiorca, sul Paseo Maritimo, Villa Dragan conobbe, negli ultimi venti anni, un vero periodo di gloria. Si riunirono qui, e furono ospiti della famiglia Dragan, numerosi scrittori, pittori, politici, principi e principesse, prelati, studiosi di prestigio internazionale: fra loro ricordiamo il cardinale Tisserant, i coniugi Edmond Giscard d'Estaing (genitori dell'ex Presidente della Francia), l'accademico di Spagna José Diaz Plaja, il grande scrittore Camilo José Cela, il pittore Dimitrie Berea (assai noto negli Stati Uniti d'America), il prosatore romeno Eugen Barbu, la scienziata Ana Aslan.

A Teresa Maria Moriglioni Dragan il metropolita Meliton di Calcedonia, impressionato dalla sua dinamica ed originale visione della vita e del mondo, accordò il titolo di Arconte del Patriarcato Ortodosso Ecumenico di Costantinopoli.

Nell'esotico giardino, negli imponenti saloni, sotto le enormi corone delle palme, la poetessa faceva risuonare le note dei suoi esercizi al pianoforte, eseguiti con tutto il rigore e l'assiduità che l'arte impone ai musicisti di professione.

Scaturito anche dall'esperienza esistenziale vissuta in questa incantevole e sollecitante atmosfera, apparve a Roma nel 1969 il primo volume di poesie di Teresa Maria Moriglioni Dragan: si intitolava *Il lume sotto il sole*. Su questi versi, lungamente cesellati, la poetessa ritornò assai poco nelle successive edizioni. Dominata, infatti, da un eccessivo spirito autocritico, ella aveva ritenuto opportuno ritardare la stampa delle sue fatiche poetiche, finché la sua apparizione sulla scena letteraria avvenne solo quando raggiunse la piena maturità espressiva.

Quattro anni dopo, ella ripubblicò in un'edizione bilingue, presso la casa editrice romena Univers di Bucarest, *Il lume sotto il sole*; vi aggiunse, però, il poema *Scoperta della vita e della morte*, che costituisce la sola, diretta fonte di informazioni sulla sua famiglia, la sua infanzia e la genesi della sua sensibilità. Come riconoscimento del suo talento, Teresa Maria Moriglioni Dragan fu eletta membro onorario dell'Istituto di Storia e Teoria letteraria «G. Calinescu» di Bucarest. Aderì anche, con passione, al Sindacato libero degli scrittori italiani.

Nel 1977, sempre presso le edizioni Univers, apparve il volume fieramente intitolato *Ameba o stella*. L'autrice si conquistò una vasta notorietà in Romania, un paese che è fiero del proprio ruolo di avamposto della latinità e che vanta un gran numero di amanti della poesia, dal gusto intensamente coltivato e perciò raffinato.

Teresa Maria Moriglioni presenta uno dei suoi volumi di poesie alla Libreria Cretzulescu

Dopo il 1980 Teresa Maria Moriglioni Dragan sviluppò, in qualità di vice-presidente della Fondazione Europea Dragan, una continua attività a Milano e a Roma, organizzando dibattiti, convegni su temi europeistici, esposizioni di pittura e lanciando talenti nel campo della musica. Ella riorganizzò anche le edizioni Nagard e coltivò l'idea di aprire, a Roma, un cenacolo letterario e artistico. All'inizio degli anni Ottanta, curò le trasmissioni europeistiche di Radio Mediolanum, una nota emittente della grande metropoli lombarda.

Nel 1986 Teresa Maria Moriglioni Dragan preparò un nuovo volume di versi e lo promise alla casa editrice Univers di Bucarest. Riuscì tuttavia a licenziare la versione definitiva di sole ventuno poesie, che inviò a un concorso letterario italiano. Di tutti gli altri poemi che dovevano completare il volume non ci rimane, purtroppo, alcun indizio.

Teresa Maria Moriglioni Dragan morì a Milano, nel pieno vigore della sua maturità di donna e di poetessa, il 19 marzo 1986.

Oggi la sua creazione poetica, estremamente concentrata e levigata fino all'ultimo dettaglio, comincia ad essere conosciuta in tutta Europa: nel corso di quest'anno, infatti, traduzioni delle sue suggestive opere appariranno in lingua spagnola, romena, serba, macedone, greca, maltese e inglese.

Traian Filip

OMENESCU

ȘTIINȚELE LUMINEAZĂ NOI ORIZONTURI

Ce este viața? s-a întrebat Schrödinger. Respectă viața - a spus un savant distins cu premiul Nobel. Iar A. Toffier în *Al treilea val* arată că realitatea depășește imaginația. A. Szent Gyorgy în *Pledoarie pentru viață* amintește de responsabilitatea omului de știință. A. Kastier în *Această stranie materie* susține că «modul de a fi al ființelor este conflictul». A. Einstein, N. Bohr și alți mari savanți au avut în vedere și progresul ființei omenești.

Credem că esența vieții, de la naștere până la moarte, o găsim în specificul ființei noastre, realitate variată dinamică, dar unitară în manifestare, un întreg cu proprietăți ce nu se confundă cu ale componentelor sale, un total funcțional, mărturisind trăirea. Aplicativul nu poate fi decât pe viu. Așa că N. Wiener, când a anunțat o cibernetică de comenzi și comunicări la mașini-și ființe, a lăsat liberă completarea prin accentuări și inovări. Oskar Lange pune accentul pe autoreglare, V. Glușcov pe comunicare, Șt. Odobleja ne dă viziunea cibernetică prin psihologia consonantistă, P. Postelnicu subliniază transmiterea de informații și reglaj. M. Mănescu se centrează pe comenzi, control, reglări și autoreglări a sistemelor economice; Ed. Nicolau susține modelarea a tot ce dorim să stăpânim, să construim; M. Drăgănescu, cu amplele sale documentări, luminează noile drumuri ale ciberneticii; A. Restian se ocupă de procesele de conducere și reglări; I. Young concepe știința roboților etc. Astfel omenirea este presată de pașii grăbiți ai tehnico-științificului. Totul se întreprinde pentru progresul vieții omenești. Gândirea, îndemnul, stările de plăcere sau indispoziție etc. sunt aspecte intime ale umanului global.

Interdisciplinaritatea urmează să fie practic mai activă prin colaborarea științelor. Așa, cibernetică va trebui să depășească cercetările asupra mașinilor și corpurilor neînsuflețite și să colaboreze la studiul omenescului.

Scânteierile științelor luminează noile drumuri deschise în folosul sporirii puterii omenești. Individul să devină mai capacitat, să fie un adevărat om, în stare să preîntâmpine condițiile de viață ale secolelor ce vin.

UMANUL GLOBAL

Omenirea, cu secolul al XIX-lea, și-a sporit ritmul progresului, mai ales cel științific. Prin informatică, cibernetică, fizică etc. «încercăm să ne croim o potecă prin labirintul faptelor observate, să ordonăm și să înțelegem lumea impresiilor noastre sensibile» (A. Einstein și L. Infeld, *Evoluția fizicii* (trad.), 1957, p. 234).

Viața omenească, preocupare principală, se impune cercetării prin problema factorului uman, ce naște, întreține și sfârșește existența ființei. Experiența trăirii, cu întrebările ei fundamentale, nu ne dă pace. E necesar, spune Einstein, să ne îndepărtăm și mai mult de vechea concepție mecanicistă.

Cibernetică asaltează un loc de frunte în rândul științelor moderne. Pentru a grăbi încetățenirea metodei cibernetică de cercetare a naturii umane, să cităm pe Niels Bohr, care la întrebarea «în ce măsură experiența dobândită în fizică ne poate ajuta în explicarea vieții organice și a manifestărilor ei atât de bogate și variate», răspunde: «explorarea lumii atomilor ne-a condus la reconsiderarea poziției noastre de observatori ai naturii din care noi înșine facem parte» (cf. *Fizica atomică și cunoașterea umană*, (trad.), București, 1969, p. 122).

Specificul omenesc nu poate scăpa de legea devenirii, prin care totul e mișcare, transformare continuă. Hegel amintește pe Heraclit, care a spus că «totul curge». Tot el mai apreciază că devenirea este «primul adevăr al existenței».

Psihicul omului și cu subalternul său (emoții, senzații, simțuri, profund uman etc.) alcătuiesc umanul integral într-o unitate. Așa că orice combinație a lumii lăuntrice implică devenirea, adică ceva care este în curs de transformare, în trecere, schimbare mai apropiată sau mai târzie.

Lumea interioară ce ia parte la viață, în mod integral sau parțial, noi o înțelegem ca uman global și de ea ne ocupăm fiind factorul decisiv în reprezentarea noastră ca ființă omenească.

Nimic nu este definitiv; totul în devenire. Viața este o esență a cosmosului, iar umanul participă din univers. Prin urmare, nu ne putem referi la parțialul vieții omenești, luând în considerare o funcție psihică, ci întotdeauna umanul global la care participă toate funcțiile sau în majoritatea lor. În fiecare clipă umanul este colectivizat și are în frunte una din funcții. Ea prezidează combinația lumii interioare, urmând să fie schimbată după nevoile ivite. Odată, pentru a ne aminti de ceva, apelăm la memorie, care răspunde ca și cum le-ar avea în profundul omenesc, ca într-un depozit.

Aplicativul specificului omenesc poate fi numai pe viu. Așa că N. Wiener, când a lansat o cibernetică de comenzi și comunicări la mașini și ființe, a lăsat liberă completarea prin accentuări și inovări. Omenirea, presată de pașii grăbiți ai tehnico-științificului, impune prin interdisciplinaritate ca cibernetica să fie mai activă în colaborarea de cercetare asupra specificului naturii umane.

Exprimarea existenței omenești este posibilă și prin formule. Propunem următoarea formulă:

$$E_o = f(U, T, X, M) \quad (1)$$

unde: E_o (Existența omenească), U (umanul integral), T (timpul), X (starea personală în devenire prin evoluție), M (mediul natural, evenimential, profesional, familial etc.).

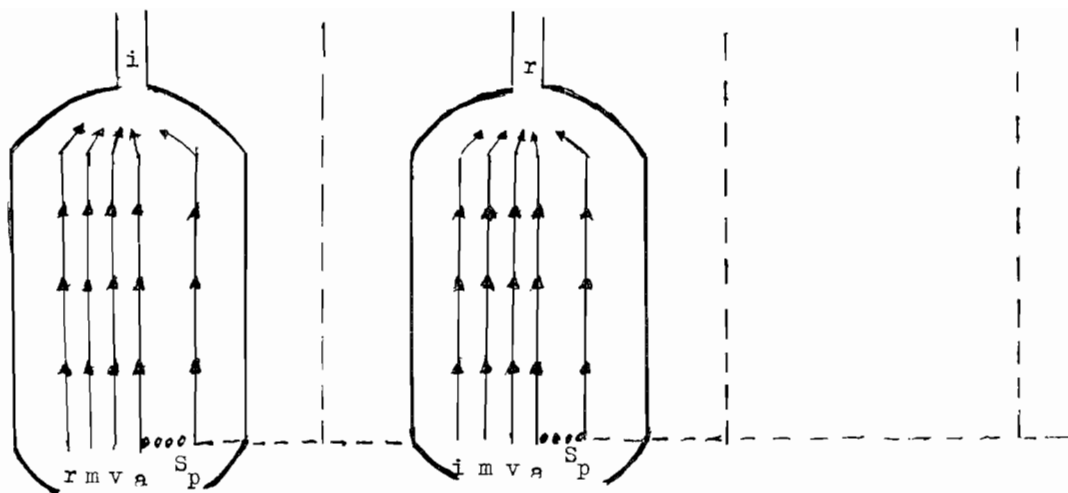
Pentru specificul omenesc, denumit umanul global, avem:

$$U = f(i, r, m, v, a... Sp) \quad (2)$$

unde: U (umanul integral), i (inteligenta), r (rațiunea), m (memoria), v (voința) a (afecțiunea)... Sp (subteranul psihic).

Formula 1 se referă la unitatea omului, iar formula 2 la manifestarea specificului său omenesc și-l urmărim ca o integrare a efectelor funcționale. Deci nu ne limităm la dimensionalul materiei vii (creier, inimă etc.), ci cercetăm funcționalitatea umanului. Constatăm un dinamism unic ale cărui vibrații încetează cu sfârșitul trăirii. «Viața nu comportă altă discontinuitate decât moartea» (H.J. Barraud). Într-o atare complexitate dinamică, neîncetat funcțională, urmează să cibernetizăm cercetarea prin reglarea lumii interne.

Umanul global activează ca un ansamblu, o constelare de funcții, în care dominarea a câte una este succesivă. De aici rezultă o interrelație funcțională. Practic, la alarmarea în dialogul cu lumea din afară, adică fluxul informațional, umanul global răspunde ca o constelare a funcțiilor sale. În mod cibernetic avem o reglare lucrativă pentru un moment sau o perioadă, prin succesiva refacere a ansamblului. Așa, în frunte, odată vom găsi inteligența (i), altădată rațiunea (r), memoria (m), voința (v) afecțiunea (a)... subteranul psihic (Sp) (vibrații, presimțiri, impulsuri, accelerând umanul integral, după necesitățile momentului, ca în fig. 1).

*Ansamblul umanului global
în diferitele faze ale trăirii*

Când vine la prezidare rațiunea, înseamnă că avem probleme de argumentare, punându-se totala capacitate a persoanei în deliberare. Iar când simțim nevoia unei sforțări mai mari de energie, trece la prezidare voința. Concepând astfel trăirea umanului lăuntric, căpătăm curajul de a cuceri orizontul clar al cunoașterii. Ne simțim noi înșine cu adevărat oameni și nu unealta altcuiva sau simplul executant al unor ordine. De aceea vocea lăuntruului nostru este cea care caută dezvoltare, concentrare, agerime, susținând reușita combinațiilor, în ciuda unor eventuale contrarietăți, a unor diversități de ritm. Interesează sinteza succesului în evoluția de neoprit a lumii prin devenirea noastră, configurându-ne ca personalitate.

Procesualitatea lumii interne este opera funcționalității complexe a umanului integral, caracterizând pe fiecare. În viață avem un ansamblu operațional constelat pentru a răspunde solicitărilor evenimentialului. Ființa, ca să abordeze adâncă cunoaștere, efectuează investigarea și apoi, prin procesualitate, decisivul. Apogeul componentelor este atins prin reglarea ansamblului. Totalul omenescului se pune în mișcare prin constelări. În dinamica umanului, constelarea asigură unitatea funcțională, prin selectarea în fluxul informațional, prin eficacitate în prelucrare și promptitudine în finalizare, când conexiunea inversă fortifică starea în devenire.

Ființa trăiește și se simte ca om datorită acestui uman lăuntric. Suntem o părțică complicată din valurile cosmosului. Primim viață, o trăim și sfârșim dând socoteală de ea. Combinațiile interioare determină o structură omenească a ființei și noi ne diferim, individualizându-ne tocmai datorită vieții interioare.

Se învederează calitatea prin factorul uman reprezentând personalitatea. Prin aceasta dovedim că suntem noi acolo, cu ceva personal în tot ce facem și gândim. Este vorba nu numai de cantitate, ci și de calitatea afirmării, a muncii noastre. Integritatea ființei nu poate fi concepută decât pe aportul umanului global, care, prin combinațiile sale, ne conturează ca personalitate. Luciditatea și măestria de unde să vină, dacă nu din procesualitatea omenescului lăuntric.

Putem spune că ne recunoaștem ca adevărat om când am făcut ceva gândit, exprimat prin potențialul umanului intern.

(Va urma)

Dr. CONSTANTIN ATANASIU

Cultură și Ecumenism

CONVORBIRE CU IOSIF CONSTANTIN DRĂGAN

16 octombrie 1987. În această zi de toamnă, în care razele soarelui mai au încă putere să încălzească, trec prin fața mărețului Dom din Milano, traversez piața Diaz, străjuită de monumentul carabinierilor și ajung în strada Larga, astăzi insuficientă pentru traficul intens din centrul unui oraș așa de mare. Trec pe lângă Teatrul Liric și pe lângă impunătoarea clădire a Primăriei, traversez strada și intru la numărul 11, unde mi-a fixat audiență profesorul Constantin Drăgan. La telefon mi-a spus că deabia a venit din România și că se pregătește să plece în Statele Unite, așa că fac tot posibilul să profit de acest popas la Milano.

Di C. Drăgan mă primește în biroul de la etajul I, unde se află sediul Fundației Europene Drăgan. Ținuta sa este occidentală, dar comportamentul tipic românesc: bucuros de oaspeți, cu toate că cele trei-patru aparate telefonice de pe birou îi întrerup des expunerea gândurilor; se entuziasmează când interlocutorul exprimă idei consonante cu cele pe care însuși le afirmă de zeci de ani și se indignează când vine vorba de inițiative blocate de viziuni înguste ce nu vor sau nu pot să conceapă evoluția omului, a instituțiilor și a întregii societăți pe termen mai lung, în perspectiva viitorului, a orizontului larg european sau chiar mondial.

Conversația începe cu ușurință.

- Domnule Profesor, v-ați afirmat de tânăr în domeniul economic, dar, paralel, ați acordat multă atenție și culturii. Cum se explică aceasta?

- Pâinea cea de toate zilele ne este absolut necesară, dar nu numai cu pâine trăiește omul. El are nevoi care depășesc stadiul biologic. Dacă Hegel spunea că omul este un animal social -și sunt de acord cu el -, aș adăuga că este și spiritual. Realizarea sa nu se termină cu procurarea mijloacelor de trai, ci deabia atunci începe prin procesul la care îl

angajează satisfacerea nevoilor culturale, artistice, religioase, spirituale, specifice numai omului.

- Aceasta este convingerea care v-a determinat să întemeiați Fundația și publicațiile ei?

- Desigur. Societatea europeană de după al doilea război mondial cunoaște un ritm de transformare deosebit de accelerat: noi descoperiri, noi invenții, un nou vocabular, o nouă mentalitate, noi îndeletniciri. Toate acestea cer adaptarea continuă a omului și eu cred că procesul de adaptare solicită o grijă permanentă pentru informare, o continuă formare, aș zice chiar o continuă re-specializare. De aceea, în anii de după războiul mondial am înființat o Fundație culturală europeană, am înființat «Buletinul european», în limba franceză, pentru a cultiva speranța în învierea Europei, încrederea în capacitatea ei de a se afirma din nou și convingerea că menirea ei este să îmbrățișeze toate popoarele bătănului continent. În anul 1950 această idee părea utopică, dar am satisfacția să constat că astăzi ideea europeană, a Europei Unite, este acceptată de toți, chiar dacă nu s-au găsit încă mijloacele concrete pentru realizarea ei. Am înființat și publicația «Europa și Neamul Românesc» care își propune să cultive ideea că poporul român, prin originea, limba, cultura și spiritualitatea sa, este european și ca atare se simte legat de Occidentul continentului nostru.

- Rețineți că aceste idei sunt valabile și astăzi?

- Ele sunt valabile, pentru că au un profund substrat istoric. Pentru Europa Unită de mâine se pot invoca antecedentele istorice austriac, napoleonic, bizantin sau roman. Dar la baza tuturor acestor modele stă o realitate mult mai veche și anume cea tracă. De

aceea Fundația noastră a pus la dispoziția celor doritori să contribuie la descoperirea rădăcinilor profunde ce unesc peste milenii popoarele europene revista «Noi Tracii», care, nu de mult, a devenit organ al Centrului de Studii Trace de la Roma.

- *Numele Dv. este de acum strâns legat de studiul Tracologiei, atât prin volumele Noi Tracii (ed.I 1976, ed.II 1980, ed. engleză 2 vol. 1976), Il mondo dei Traci (1985), Mileniul imperial al Daciei (1986), pe care le-ați publicat, cât și prin simpoziioanele organizate de Fundație, ca inițiative ale Dv.*

- Consider absolut necesară crearea unei conștiințe europene. Aceasta trebuie însă să se bazeze nu pe motive trecătoare, ci mai ales pe conștiința originii comune trace, care reiese cu evidență din cărțile și articolele mele, așa cum reiese din toate operele de tracologie. Sunt importante și congresele și simpoziioanele pentru că dau ocazie cercetătorilor tracologi să facă publice rezultatele ultimelor lor cercetări.

- *Aveți ceva în proiect pentru viitorul apropiat?*

- Desigur. În luna noiembrie Fundația Europeană Drăgan organizează un simpozion la Centrul de Studii de la Spoleto, ca răspuns la Săptămâna de la Spoleto a popoarelor stepelor: Hunii, Avarii și Ungurii. Între 26-29 noiembrie va avea loc simpozionul internațional cu tema «Civilizația tracă: tradiții clasice și cercetări arheologice moderne».

- *N-ar fi bine să participe și specialiști români?*

- Participarea reprezentanților culturii române, atât a celor din țară cât și a celor din afară, la întrunirile internaționale ce privesc și istoria noastră este nu numai de dorit, ci chiar obligatorie. Nu mai putem lăsa pe alții să ne prezinte trecutul cum vor. În atmosfera creată de apariția Istoriei Transilvaniei la Budapesta și mai ales de propaganda neobiectivă a Maghiarilor din exil este absolut necesar ca Românii să facă auzită și vocea lor. Avem istorici, arheologi, filologi, tracologi cu autoritate științifică și morală. E necesar ca aceștia să facă auzită vocea lor în Occidentul de care suntem legați prin origine și structură sufletească. Această convingere

a mea am comunicat-o, recent, la București, și profesorului Mihnea Gheorghiu de la Academia de Științe Sociale și Politice.

- *La București ați luat contact și cu alte personalități, de seamă?*

- Am avut cinstea deosebită să fiu primit de Prea Fericitul Părinte Patriarh Teoctist, în frumosul palat patriarhal, de lângă clădirea parlamentului. Eu am participat la solemnitatea întornizării Prea Fericirii Sale ca patriarh, în noiembrie 1986, și voiam să-l mai văd.

- *Ați putea să ne spuneți ceva despre acest important colocviu?*

- Bine zis important, pentru că a durat o oră și 45 de minute. În cuvântul programatic pe care l-a ținut cu ocazia intronizării, Prea Fericirea Sa afirma că va da o atenție deosebită ecumenismului, apropierii creștinilor. Și

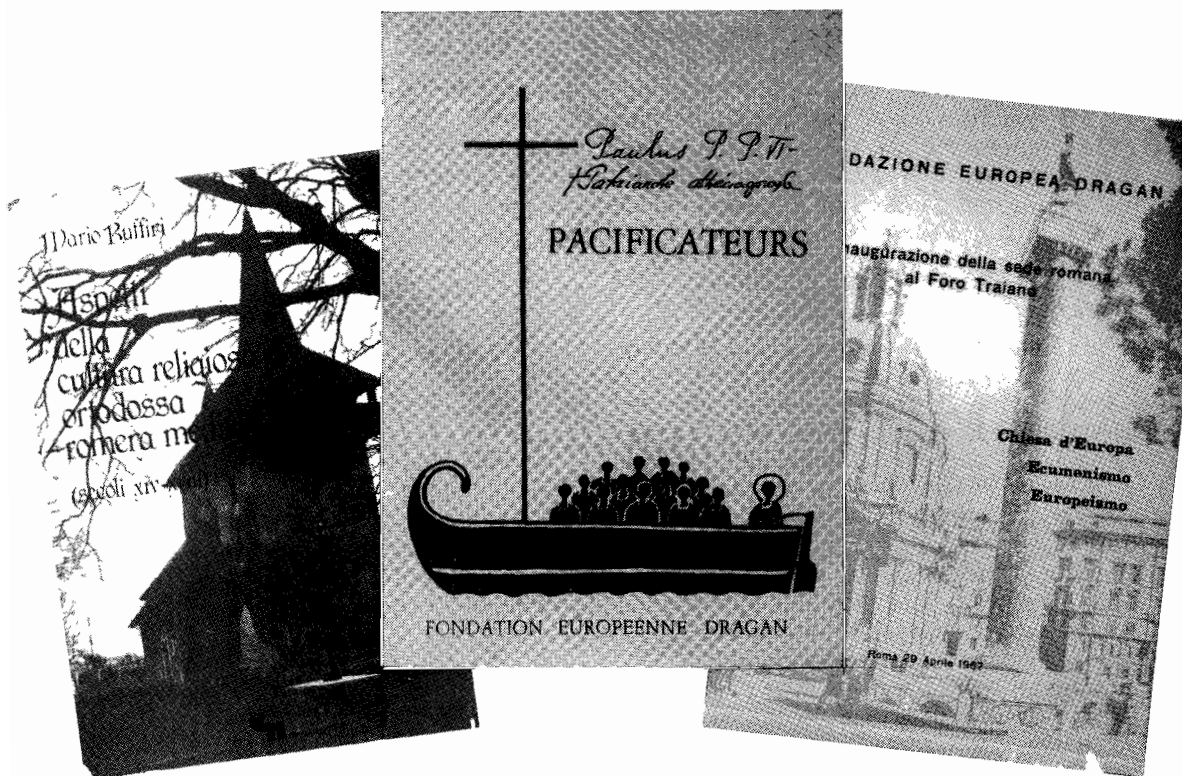
am fost bucuros să aflu că anul acesta a făcut trei vizite ecumenice semnificative: prima la Constantinopol - unei Biserici Ortodoxe, a doua la Viena - unei Biserici Catolice și a treia la Stockholm - unei Biserici Luterane, protestante. Venise de puțin timp din Suedia și spunea că acolo Biserica Română are trei comunități a căror activitate este bine apreciată și de Biserica și de Statul suedez.

Desigur, în colochiul nostru, s-a pus și problema situației create prin imposibilitatea Patriarhiei de a mai subvenționa comunitățile din Europa Occidentală și a exprimat rugămintea ca Români cu posibilități din Occident să le sprijine și chiar să ia inițiativa cumpărării unor biserici proprii.

- *Ce probleme ecumenice ați abordat cu Prea Fericirea Sa?*

- În primul rând pe cea a datei Paștilor. I-am amintit că noi, ca Fundație, am organizat un congres internațional la Atena, pe tema unificării datei Paștilor, la care a fost sugerată ca dată stabilă a doua duminică din

aprilie. Paștele este o sărbătoare a vieții, a primăverii. Învierea lui Hristos poate fi pusă în legătură cu învierea naturii, ea având loc la 14 nisan. Nu se poate spune că Hristos înviază de două ori, uneori la distanță de o săptămână. Iar faptul că unii creștini plâng patimile în timp ce alții preamăresc învierea nu dă o mărturie prea frumoasă lumii de azi. Majoritatea celor aproape 20 de oratori a exprimat acordul cu propunerea făcută și în acest sens o contribuție deosebită au adus astronomii. Prea Fericirea Sa spunea că și în România sunt unii creștini care nu înțeleg să accepte nici măcar calendarul îndreptat, sunt așa numiții stiliști, care numără zilele pe stil vechi. De aceea problema este destul de delicată. Eu, cunoscând preocuparea ecumenică a Ortodoxiei românești și pregătirea în spirit larg a teologilor ei, am propus ca Biserica Română să ia inițiativa continuării tratativelor pentru unificarea datei Paștilor, fapt ce i-ar mări onoarea de care deja se bucură. Iar unificarea datei celei mai importante sărbători, atât pentru Răsăritul cât și pentru

Apusul creștin, ar contribui și la apropierea Bisericilor și la unirea popoarelor Europei.

Problema unirii Bisericilor se pune în mod serios. Într-o bună zi ea se va realiza. Trebuie însă găsită forma cea mai potrivită. Cândva am întreat pe patriarhul Justinian dacă ar fi dispus să facă o vizită Papei, iar dânsul a răspuns: Eu sunt șeful unei Biserici naționale. Aș vizita pe colegul meu președintele Conferinței Episcopale Italiene și împreună am merge la Papa. Unirea ar putea fi realizată ca o federație de Biserici naționale, ai căror reprezentanți ar alege pe înaltăstătorul care ar fi papă al întregii Biserici. La vremea aceea am informat pe Em. Sa Cardinalul Casaroli despre această părere, dar a obiectat: azi Papa este suveran, atunci ar fi doar președinte.

- Domnule Profesor, ce altă problemă s-a mai pus în convorbirea Dv cu Patriarhul României?

- Eu am pus din nou problema felului în care se face împărțirea credincioșilor în tradiția ortodoxă. Personal consider că sensibilitatea modernă determină o anumită rețineră de la împărțirea tuturor cu aceeași linguriță. Unii se îndepărtează din această cauză de împărțășanie și nu e bine. De aceea, am propus ca preotul, pentru care se prevede și ritul spălării mâinilor, să ia părticele de pâine sfințită, să le înmoaie în vinul din potir și să le depună în gura credincioșilor. Desigur, mi s-a spus că harul sfințitor are putere și asupra bolilor, dar am subliniat că Aids, boala descoperită de curând, indică totuși revederea modului împărțășaniei, care nu este de natură dogmatică.

Am mai pus problema legalizării Bisericii Catolice din România. Dintre cele 14 culte existente în prezent, 13 sunt recunoscute legal. Numai Biserica Catolică nu are o atare recunoaștere, cu toate că în fapt are aceleași drepturi cu celelalte. Eu consider că este bine ca Biserica Catolică din România să aibă un statut legal, care să rezolve și problema existenței unor greco-catolici, ce ar fi incluși în ea, și pe aceea a românizării acestei Biserici prin numirea de ierarhi români pentru diecezele cu membri de naționalitate română sau de episcopi vicari români acolo unde episcopii ar fi ungar sau german. Venind la Roma, aceștia ar vorbi românește, nu ungurește. Este important să avem relații bune cu Vati-

canul, și ca Biserica Ortodoxă și ca Stat românesc.

- Ceea ce spuneți este foarte interesant. Ați mai avea ceva de spus pentru cititorii revistei Europa și Neamul Românesc?

- Cred că i-ar interesa și alt fapt despre care se vorbește puțin în cercurile românești. E bine să-i informăm. Ca mare arhonte referendar al Bisericii Ecumenice de Constantinopol, am spus Prea Fericitului Patriarh Teoctist că mă ocup și de soarta acestei Biserici. Prea Fericirea Sa nota că funcția patriarhului al cărui sediu se află acum în Turcia se rezumă la luarea unor inițiative ca primus inter pares, ca primul între egalii săi colegi patriarhi. Desigur, i-am răspuns, dar astăzi Patriarhia Ecumenică este în pericol, pentru că numărul credincioșilor săi a scăzut cu mult sub cifra prevăzută de tratatul de la San Remo din 1922. Așa că Turcii o pot expulza oricând. Se vorbește mai de mult de o eventuală cazare a Patriarhiei Ecumenice în Patmos sau la Salonic, dar eu m-am gândit la o altă soluție: să fie Muntele Athos. În această republică monahală, la frontiera cu Grecia, să se organizeze un Vatican al Ortodoxiei, ca stat, care să fie subiect de drept internațional. Ar tipări timbre, ar stimula artizanatul și s-ar întreține singur. Mă gândesc și la aspectul acesta economic. Și, cu vremea, s-ar putea alege și un român ca patriarh ecumenic. Propuneri în acest sens istoria a înregistrat încă din vremea lui Vasile Lupu. Pentru aceasta însă poate că ar fi bine să se ia în considerație numărul episcopilor fiecărei Biserici naționale. Dacă Grecii au prea mulți, Români au prea puțini. Ar fi oportun să se înființeze alte episcopii sau măcar să se reînființeze cele istorice ale Tomisului, Argeșului, Hușilor și Caransebeșului.

- Văd că sunteți foarte informat și în domeniul bisericesc.

- Și Episcopul vicar patriarhal Nifon se mira că sunt la curent cu toate. Eu consider că este normal. Cultura merge mână în mână cu Biserica și cu ecumenismul.

- Vă mulțumesc. Voi intitula acest interviu «Cultură și ecumenism».

- Bine. De acord.

T. V. BĂDESCU

Emil Condurachi

Emil Condurachi a trecut în lumea dreptilor. Ni-l amintim în numeroase împrejurări, când reprezenta peste hotare istoriografia română, participând la colocvii și congrese, unde dezbătea cu temperament probleme controversate și anima reuniunile, introducând interogații, obiecții sau adnotări făcute cu măsură și eleganță.

Arheolog și istoric, de-a lungul anilor Emil Condurachi a publicat articole și studii (în jur de 170 de titluri), ale căror teme privesc istoria ideilor, istoria politică și economică, studiul instituțiilor și teoria metodei în anchete istoriografice. Începând din anii '30, când scrie despre juzi și judecățile moldovenești, bibliografia lui Emil Condurachi cuprinde, ca într-un evantai, teme sugestive, care arată predilecția istoricului pentru fenomene extrem de diverse și de mare complexitate. Îl interesează arhitectura creștină din Iliria, proconsulatele din Africa și Asia în secolul al IV-lea, basoreliefurile din Tomis, traducerea în română a lui Eutropius, viața zeilor, blazonul lui Ștefan cel Mare, monetele venețiene bătute în Moldova, cultul imperial la Atena, săpăturile arheologice de pe cuprinsul României, reforma monetară a lui Polycrate din Samos, problema romanității orietale văzută de Iorga, opera lui Vere Goldon Childe, Toynbee și Mircea Eliade etc. Numeroase articole au apărut în publicații străine. Pagini interesante au fost prezentate în diferite reuniuni internaționale, toate exprimând nevoia de dăruire, de exprimare și de afirmare a școlii istoriografice românești, în confruntarea cu diferite curente, uneori adverse, care neagă înseși fundamentele originii și culturii noastre traco-daco-romane.

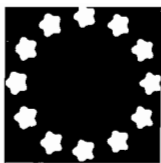
Histria și Tomisul au revenit mereu în centrul preocupărilor și cercetărilor lui Emil Condurachi. Ele sunt văzute în relație cu alte zone și centre mai îndepărtate ale lumii elene și ale Imperiului Roman. Coloniile grecești de pe coasta dobrogeană îi prilejuiesc descrierea raporturilor dintre Greci și băștinași, pentru prima oară în spirit realist. Sub îngrijirea sa au fost tipărite primele două volume ale monografiei *Histria*. De altfel, diferite publicații istorice (reviste ca *Dacia*, *Studii și cercetări de istorie veche*, *Studii și cercetări de numismatică*) îl au redactor responsabil și coordonator, bucurându-se de debitul său de idei și cunoștințe, de spritul său critic incisiv și rafinat. A fost coautor și coordonator la *Istoria României*, apărută în 1960, la volumul *La Roumanie*, tipărit la editura Nagel, în 1972, la *Carte archeologique de Roumanie*, în 1972.

Ca profesor, și-a început activitatea la catedra de arheologie a Universității din Iași, apoi a funcționat ca profesor de numismatică la Școala superioară de arhivistică din București, devenind profesor titular de istorie veche și arheologie la Universitatea din București, în 1947. Pe plan internațional a ocupat diferite funcții, ca vicepreședinte al Uniunii Academice Internaționale, secretar general al Asociației de studii sud-est europene. A fost distins cu titlul de Doctor honoris causa al Universității din Bruxelles, a fost laureat al Medaliei de aur Sfinții Ciril și Metodie, a avut ordinul Merito della Repubblica Italiana și Premiul Herder. În calitate sa de «ambasador al culturii române», ni-l amintim călătorind pe diferite meridiane, acolo unde se anunța un eveniment istoric sau cultural deosebit. Era un pelerin, un om neobosit, un luptător. Pretutindeni se întâlnea cu elevi de-ai lui, cu colegi istorici de diferite naționalități, intra în componența unor delegații, își spunea cuvântul răspicat atunci când comisiile de redactare întocmeau concluzii, mesaje, manifeste sau proiecte de viitor. De la Paris, de la Atena sau Roma, din America el transmitea mesaje celor de acasă, dar mai ales conducea colectivele care tratau mari teme ale istoriei naționale.

Îl deplângem pe prietenul ce ne-a fost Emil Condurachi, îl regretăm profund pe omul de știință, pe care l-am simțit mereu alături de opera desfășurată pe plan internațional de Fundația noastră, de Centrul de Studii trace de la Roma, de buletinul tracologic în care i-au apărut opinii și relatări. Acțiunile lui în țară și străinătate au constituit un model de înțelegere și de spirit științific, de loialitate și sacrificiu.

Contiuarea lor este o datorie ce revine noilor generații.

Prof.dr. J.C.DRĂGAN

GÂNDURI PE TEMA BASARABIEI de Onisifor Ghibu

Continuare din numărul precedent

315. «Ceea ce au făcut acum aproximativ 20 de ani o seamă de intelectuali din Ardeal în provincia de peste Prut, devastată de gloatele rusești în retragere și apărată de letargia celor o sută de ani de înstrăinare, e dovada poate cea mai însemnată a solidarității Ardealului cu destinul românesc, precum și a necesității de a munci și de a organiza a spiritului ardelean».

(Ilie Dăianu, în *Ardealul în avangarda renașterii naționale*, Cluj, 1939, p. 52).

316. «Pribegii au întemeiat la Chișinău foaia *Ardealul*, sub conducerea publiciștilor Onisifor Ghibu și Ion Mateiu. În ziua când s-a decretat unirea Basarabiei cu Vechiul Regat, *Ardealul* s-a transformat în *România Nouă*. Articolele acestor foi ne vorbesc toată vremea despre calvarul Ardealului, întrețin un spirit de continuu război în contra Monarhiei habsburgice. *România Nouă* a salvat prestigiul țării după pacea de la Buftea, căci a luat atitudine în contra ei. În zilele grele de anarhie și revoluție basarabeană, Ardelenii au fost elementul de consistență al închegării care trebuia să învingă, întâi pentru proclamarea independenței, și apoi a unirii Basarabiei cu România. Glasul Ardeleanului, fost asuprit ca și Basarabeanul, găsea mai multă încredere, mai multă putere de persuasiune. Voluntarii și pribegii au întezit în permanență spiritul de ostilitate față de asupritorii politici ai populației românești de pretutindeni. Ei erau elementul dârz, activ, războinic, ireconciliant, ai democrației, ai lumii noi. Puterea de combativitate, de propagandă a lor, era cu atât mai vie și mai energică, cu cât tabăra lor a fost mai încheagată. Li s-au pus obstacole, li s-a impus să se împărștie, însă glasul lor într-o bună zi a răzbit și corpul voluntarilor a putut fi un suflet, al cărui puls putea să bată puternic și să aibă repercursiuni determinante în opinia publică românească. Pribegii și voluntarii erau o mină care trebuia să asvârle în aer putreda și artificiala construcție a Monarhiei dualiste».

(Din I. Clopoțel, *Revoluția din 1918 și unirea Ardealului cu România*, pp. 139-140).

317. «În fiecare an în Basarabia pentru a mă odihni și totodată pentru a îndruma, după cât îmi este în putință, populația de acolo, mă reîntorceam nemulțumit și chiar mâhnit. Anul acesta, însă, am avut o satisfacție nemărginită.

În toate satele pe care le-am vizitat, am întâlnit ziarul D. voastră *România Nouă*, cetit cu mare interes de către preoți, învățători și chiar țărani. Am căutat să culeg părerile cetitorilor ziarului D. voastră și pretutindeni am avut un singur răspuns:

Ziarul *România Nouă* este singurul și unicul ziar, care, de la Unire încoace, a înțeles ce-i trebuie Basarabeanului și cum trebuie să se apropie țăranul basarabean. Vă mărturisesc, Dle Director, că am avut o mare satisfacție, deoarece personal, în nenumărate rânduri, am căutat să atrag atenția și să arăt că felul cum se făcea propaganda în Basarabia nu era prielnic. Am accentuat de mai multe ori că Basarabeanul n-are nevoie să fie «românizat», după cum se vorbește pretutindeni, deoarece el este cel mai băștinaș român, are însă nevoie de libertate în activitatea sa, și de încredere.

Lucrul acesta a fost priceput de către intelectualii noștri români, mai ales de intelectualii ardeleni.

Universitatea din Cluj, în fiecare an, redă Basarabiei un număr considerabil de tineri, cari sunt dornici de muncă și cinste, plini de curaj și de speranță.

Profesorii de la această Universitate au știut și știu cum să apropie pe tineretul basarabean înstrăinat. Ei au știut că singurul mijloc puternic de a face să iubești o țară și un popor este cunoștința culturii aceluia popor. Dând poporului cultură, ei dau țării buni cetățeni, iar Basarabiei statornici pionieri».

(Dr. T. Spoyală, medic basarabean, stabilit în Vechiul Regat; cf. *Trei ani pe frontul basarabean*, pp. 32-33).

Hoara

Soie mare, multe case
Earam noi tru hoara noastră,
Ma di toate adzi n-armase
Ni călivă s-veadă-mproastă!

Alți fudziră, alți muriră,
Alță furl'i-l'i vîțimară,
Și pri toți n-arăspăndiră
Viață vie nu-alăsară!

La bîsearica din hoară
Iu-s murmințil'i părintești,
Chiatră-n loc nu alăsară
Ti l'ia fiila s-le mutrești!

Soarta hoaral'ei fu grea
Călătorl'i spun jiliți
Că tut avdu cucuveaua
Priste murl'i părăsiți!

Satul

Multe neamuri, multe case
Eram noi în satul mare,
Dar din toate nu rămase
Nici un gard, zid, în picioare!

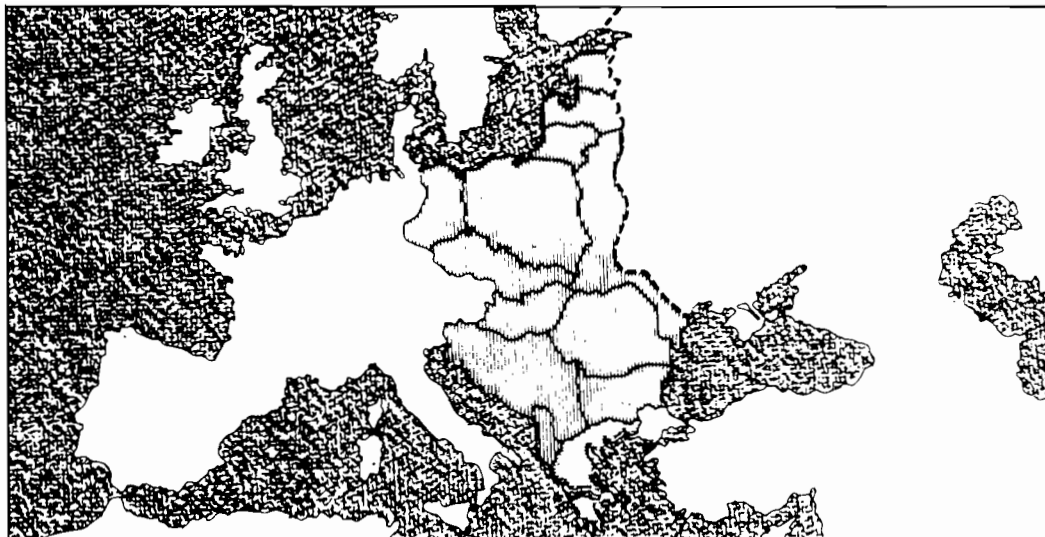
Am plecat, alții-au murit,
Furii pe-alții-au împușcat...
Și pe toți ne-au răspîndit,
N-a rămas nimic din sat!

La biserică,-n grădini,
La morminte părintești,
Doar ruini și mărăcini,
Jale mare, de privești!

Peste tot — uitarea grea...
Trecătorii spun uimiți:
Strigă doar o cucuvea
Peste murl'i părăsiți!

Bitolia, 9 decembrie 1910

CONSTANTIN BELIMACE

Moscova, 9 Octombrie 1944

"Momentul era potrivit pentru a trata, așa că am spus: "Să aranjăm treburile noastre în Balcani. Armatele voastre sunt în România și în Bulgaria. Noi avem acolo interese, misiuni, agenți. Între noi nu trebuie să existe neînțelegeri pentru lucruri mărunte.

Cât privește Anglia și Rusia, ați fi de acord - l-am întrebat pe Stalin - ca voi să aveți o dominație de 90% asupra României, noi să avem 90% în Grecia și "fifty-fifty" cu voi în Jugoslavia?" În timp ce se traduceau cele de mai sus, am scris pe o jumătate de foaie de hârtie:

România: Rusia ia 90%; ceilalți iau 10%

Grecia: Marea Britanie (de acord cu Statele Unite) ia 90%; Rusia ia 10%

Jugoslavia și Ungaria: 50% - 50%

Bulgaria: Rusia ia 75%; ceilalți 25%.

Winston Churchill

"Cel de al doilea război mondial"

- Memorii -

SUMARUL

E.N.R., <i>În deserviciul Mareșalului</i>	1
Aurel D. Câmpeanu, <i>Glasul conștiinței românești</i>	4
Francesco Grisi, <i>Per una testimonianza, la vita si svela con la vita</i>	5
Traian Filip, <i>L'autrice - Teresa Maria Moriglioni Drăgan</i>	7
Dr. Constantin Atanasiu, <i>Omenescul</i>	10
T. V. Bădescu, <i>Cultură și ecumenism - Convorbire cu I.C. Drăgan</i>	13
Prof. Dr. J.C. Drăgan, <i>Emil Condurachi</i>	17
Onisifor Ghiбу, <i>Gânduri pe tema Basarabiei (nr.315-317)</i>	18
Constantin Belimace, <i>Hoara - Satul</i>	19